सत्यमेव जयते
महाराष्ट्र शासन

सहसंचालक तंत्रशिक्षण विभागीय कार्यालय, अमरावती.

शासकीय तंत्रनिकेतन परिसर, गाडगेनगर, अमरावती.

Ph.No : (0721) 2573027, 2572577 **Website**: www.jdroamt.org **Email**: roamravati@dtemaharashtra.gov.in

स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव

क्रमांक :- विकाअ/शिक्षण/वृक्षलाग/२०२५/2417

दिनांक :- 03 SEP 2025

प्रति,

प्राचार्य,

सर्व शासकीय/ अशासकीय अनुदानित / विनाअनुदानित
पदविका, पदवी अभ्यासक्रमाच्या संस्था,
अमरावती विभाग, अमरावती.

विषय :- हरित महाराष्ट्र, समृध्द महाराष्ट्र मोहिमेअंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करणेबाबत..

संदर्भ :- १. महसूल व वन विभाग शसन निर्णय क्र.सावि-२०२५/प्रक्र.२८/फ-११, दिनांक ११ जून,२०२५

२. महसूल व वन विभागाचे क्र.साववि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११, दिनांक ११ जून ,२०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त

३.महसूल व वन विभागाचे पत्र क्र. साववि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११, दिनांक ११ ऑगस्ट,२०२५

४.मा.राज्य संपर्क अधिकारी, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, मंत्रालय यांचे पत्र क्र. रासेया- २०२५/प्र.क्र.७९ /इ-९३२२७४ रासेयो कक्ष, दिनांक २८/०८/२०२५

उपरोक्त संदर्भ क्र.१ येथील शासन निर्णयान्वये हरित महाराष्ट्र, समृध्द महाराष्ट्र मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करणेबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत.

त्यानुसार संदर्भ क्र.२ येथील पत्रान्वये हरित महाराष्ट्र, समृध्द महाराष्ट्र मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवडीच्या अनुषंगाने दिनांक ०६ ऑगष्ट, २०२५ पर्यंत १४२,८५,८४५ इतक्या वृक्ष लागवडीची नोंद वन विभागाच्या पोर्टलवर झाली असून त्याची केवळ १२.३३% इतकीचे टक्केवारी आहे, असे नमूद केले आहे. राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवडीचे उदिष्टे दिनांक ३० सप्टेंबर, २०२५ पर्यंत पूर्ण होणे आवश्यक असून त्यास आता केवळ एक महिन्याचा कालावधी शिल्लक आहे. त्यानुसार, सदर उदिष्ट साध्य करण्याकरिता सदर मोहिम अधिक प्रभावीपणे मिशन मोडवर राबविणे अत्यंत गरजेचे आहे.

उपरोक्तप्रमाणे नमूद वस्तुस्थिती लक्षात घेता, हरित महाराष्ट्र, समृध्द माराष्ट्र माहिमेंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करण्याच्या अनुषंगाने आपल्या विभागाला ठरवून दिलेल्या ५ लक्ष वृक्ष लागवडीचे लक्ष्य व त्याचे गांभिर्य लक्षात घेवून या विभागय कार्यालया अंतर्गत असलेल्या महाविद्यालयांनी (संस्थानिहाय) किमान १५० वृक्षांची लागवड करावी. सदर उपक्रम आपल्या स्तरावर अत्यंत प्रभावीपणे राबविण्याबाबतची कार्यवाही करण्यात यावी व रोपे लागवडीची स्थळ नोंदणी/ जिओ टॅगिंग इत्यादी मुलभूत माहिती वन विभागाचे संकेतस्थळ www.mahaforest.gov.in तसेच सांख्यिकीय अहवाल, रोपे लागवडीची स्थळ नोंदणी / जिओ इ. माहिती रासेयो विभागाच्या ई-मेल nssmantralaya@gmail.com वर अपलोड करण्यात यावी.

सोबत:- वरिलप्रमाणे सहपत्रे

(मनोज म. अंधारे)
प्र.सहसंचालक तंत्रशिक्षण,
अमरावती.

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय,
एल्फिन्स्टन तंत्र विद्यालय परिसर, ३, महापालिका मार्ग, धोबी तलाव, मुंबई-४०० ००१.
ई-मेल- nssmantralaya@gmail.com दूरध्वनी क्र.०२२-२२६७९५६५

क्रमांक: संकीर्ण-२०२५/प्र.क्र.७९/ई-९३२२७४/रासेयो कक्ष, दिनांक: २८ ऑगस्ट,२०२५.

प्रति,
सर्व कृषि व अकृषि विद्यापीठे/संचालनालये/अभिमत विद्यापीठे,
महाराष्ट्र राज्य.

विषय:-"हरित महाराष्ट्र, समृध्द महाराष्ट्र" मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करणेबाबत...

संदर्भ: १) महसूल व वन विभाग शासन निर्णय क्रमांक: सावि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११, दिनांक ११ जून, २०२५
२) महसूल व वन विभागाचे क्र.सावि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११, दिनांक ११ जून, २०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त.
३) महसूल व वन विभागाचे पत्र क्र.सावि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११, दिनांक ११ ऑगस्ट, २०२५.

उपरोक्त संदर्भ क्र. १ येथील शासन निर्णयान्वये "हरित महाराष्ट्र, समृध्द महाराष्ट्र" मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करणेबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत.

त्यानुसार संदर्भ क्रमांक २ येथील पत्रान्वये झालेल्या बैठकीच्या इतिवृत्तात नमूद केल्याप्रमाणे उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाकरीता एकूण ५ लक्ष वृक्ष लागवड करण्याचे लक्ष्य ठरवून दिलेले आहेत.

२. त्यानुषंगाने संदर्भ क्रमांक ३ येथील पत्रान्वये "हरित महाराष्ट्र, समृध्द महाराष्ट्र" मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवडीच्या अनुषंगाने दिनांक ०६ ऑगस्ट,२०२५ पर्यंत १,४२,८५,८४५ इतक्या वृक्ष लागवडीची नोंद वन विभागाच्या पोर्टलवर झाली असून त्याची केवळ १२.३३% इतकीच टक्केवारी आहे. असे नमूद केले आहे. राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवडीचे उद्दिष्ट दिनांक ३० सप्टेंबर, २०२५ पर्यंत पूर्ण होणे आवश्यक असून त्यास आता केवळ एक महिन्याचा कालावधी शिल्लक राहिलेला आहे. त्यानुसार, सदर उद्दिष्ट साध्य करण्याकरिता सदर मोहिम अधिक प्रभावीपणे मिशन मोडवर राबविणे अत्यंत गरजेचे आहे.

३. उपरोक्तप्रमाणे नमूद वस्तुस्थिती लक्षात घेता, "हरित महाराष्ट्र, समृध्द महाराष्ट्र" मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करणेच्या अनुषंगाने आपल्या विभागाला ठरवून दिलेल्या ५ लक्ष वृक्ष लागवडीचे लक्ष्य व त्याचे गांभिर्य लक्षात घेवून, प्रत्येक कृषि व अकृषि विद्यापीठे, संचालनालये, अभिमत विद्यापीठे या अंतर्गत असलेले महाविद्यालये यांनी (संस्थानिहाय) किमान १५० वृक्षांची लागवड करावी. सदर उपक्रम आपल्या स्तरावर अत्यंत प्रभावीपणे राबविण्याबाबतची कार्यवाही करण्यात यावी व रोपे लागवडीची स्थळ नोंदणी/ जिओ टॅगिंग इत्यादि मुलभूत

माहिती वन विभागाचे संकेतस्थळ www.mahaforest.gov.in तसेच सांख्यिकीय अहवाल, रोपे लागवडीची स्थळ नोंदणी/ जिओ टॅगिंग इ. माहिती विभागाच्या ई-मेल nssmantralaya@gmail.com वर अपलोड करण्यात यावी.

आपला,

(डॉ.मिलिंद काळे)
राज्य संपर्क अधिकारी/विशेष कार्य अधिकारी,
राष्ट्रीय सेवा योजना, महाराष्ट्र शासन

प्रत माहितीस्तव सादर:-

१. मा.अपर मुख्य सचिव (उ. व तं. शि.वि.) यांचे स्वीय्य सहायक, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०००३२.
२. सर्व सह सचिव / उप सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०००३२.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग, दालन क्र. ४६० (विस्तार), ४ था मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२
दूरध्वनी क्र. २२७९४३२४ ०२२ Email ID : deskf११.rev-mh@gov.in

क्रमांक:- सावपि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११ दिनांक:- ११ जून, २०२५

प्रति,

१) अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव
सर्व प्रशासकीय विभाग.
२) आयुक्त, बृहन्मुंबई महानगरपालिका, मुंबई.
३) महानगर आयुक्त, एमएमआरडीए, मुंबई.
४) उपाध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी (सीईओ), म्हाडा.
५) उपाध्यक्ष तथा व्यवस्थापकीय संचालक, सिडको, मुंबई.
६) सर्व विभागीय आयुक्त, महसूल विभाग.
७) उपाध्यक्ष तथा व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, मुंबई.
८) सर्व आयुक्त, महानगरपालिका (बृहन्मुंबई महानगरपालिका वगळता)
९) महानगर आयुक्त, पीएमआरडीए, पुणे.
१०) आयुक्त, कृषी आयुक्तालय, पुणे/ संचालक, रेशीम संचालनालय, नागपूर/ संचालक, उच्च शिक्षण संचालनालय.
११) महाव्यवस्थापक, मध्य रेल्वे / प्रधान मुख्य अभियंता, मध्य रेल्वे.
१२) प्रादेशिक अधिकारी, रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्रालय, मुंबई/ प्रादेशिक अधिकारी, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण, मुंबई/ प्रादेशिक अधिकारी, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण, नागपूर.
१३) सर्व मुख्य वनसंरक्षक/वनसंरक्षक (प्रादेशिक/वन्यजीव/सामाजिक वनीकरण).
१४) आयुक्त, मनरेगा, नागपूर.
१५) सर्व जिल्हाधिकारी.
१६) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
१७) उप वनसंरक्षक/ विभागीय वनअधिकारी (प्रादेशिक/ वन्यजीव/सामाजिक वनीकरण).
१८) मुख्य अधिकारी, नगरपरिषद.

विषय:- मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भातील दि.०४ जून, २०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त.

महोदय,

मा.मुख्यमंत्री महोदयाच्या अध्यक्षतेखाली वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भातील बुधवार, दि.०४.०६.२०२५ रोजी दुपारी १.३० वाजता मंत्रीमंडळ सभागृह, सह्याद्री अतिथीगृह, मलबार हिल, मुंबई येथे बैठक आयोजित करण्यात आली होती.

२. सदर बैठकीचे इतिवृत्त आपणांस पुढील आवश्यक कार्यवाहीसाठी सोबत जोडून पाठवण्यात येत आहे.

आपला,

(डॉ.रविकिरण गोवेकर)
मुख्य वनसंरक्षक (मंत्रालय)

सोबत-वरीलप्रमाणे.

प्रत-

१. मा. मुख्यमंत्री महोदय यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

२. मा.उपमुख्यमंत्री (नगरविकास, गृहनिर्माण, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन, राज्य उत्पादन शुल्क) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. मंत्री (वने) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
५. मुख्य सचिव,महाराष्ट्र राज्य यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
६. अपर मुख्य सचिव (वने) यांचे स्वीय सहाय्यक, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख),महाराष्ट्र राज्य,नागपूर.
८. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र वनविकास महामंडळ, नागपूर
९. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव),महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
१०. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (सामाजिक वनीकरण), पुणे.
११. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (महाकॅम्पा).
१२. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र बांबू विकास बोर्ड, नागपूर
१३. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), नागपूर.
१४. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (कार्यालयीन कक्ष), मुंबई.

पत्र क्र.सावधि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११, दि.११.०६.२०२५ रोजीचे सहपत्र.

मा. मुख्यमंत्री महोदय यांच्या अध्यक्षतेखाली वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भातील दि.०४.०६.२०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त.

अपर मुख्य सचिव (वने) यांनी मा.मुख्यमंत्री महोदय, मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदय, मा.मंत्री (वने) महोदय व मा.राज्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदय यांचे तसेच विविध विभागांच्या पदाधिकाऱ्यांचे स्वागत करुन प्रस्तावित वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भात वन विभागाचे सादरीकरण केले. त्यामध्ये जागतिक पातळीवरील वनक्षेत्राची आकडेवारी नमूद करुन भारतातील वनक्षेत्राचे प्रमाण अन्य देशांच्या तुलनेत खूपच कमी असल्याचे अधोरेखित केले. राष्ट्रीय वन धोरण, १९८८ नुसार वन आणि वृक्षाच्छादित क्षेत्र भौगोलिक क्षेत्राच्या ३३ टक्क्यांपर्यंत साध्य करावयाचे झाल्यास भविष्यात राज्याकरीता किमान २४० कोटी वृक्ष लागवड करणे आवश्यक असल्याचे सांगितले. वन विभागामार्फत यापूर्वी राबविण्यात आलेल्या ५० कोटी वृक्ष लागवड मोहीमेची माहिती देऊन या मोहीमेची फलश्रुती म्हणून राज्याच्या वन आणि वृक्षाच्छादनात सर्वच क्षेत्रात वाढ झाली असल्याची बाब निदर्शनास आणून दिली. त्यानंतर वृक्ष लागवड मोहीमेच्या अनुषंगाने विविध विभाग निहाय वृक्ष लागवडीच्या तयारीबाबत सादरीकरण केले. सादरीकरणानंतर मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भात मार्गदर्शन करुन खालीलप्रमाणे निर्देश दिले आहेत:-

अ. क्र.	चर्चेचा विषय/मुद्दे	मा.मुख्यमंत्री यांचे निर्देश/ घेतलेले निर्णय	अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा	अंमलबजावणी चा कालावधी
१.	सन २०२५ च्या पावसाळ्याकरीता वृक्ष लागवड मोहीमेचे उद्दिष्ट.	सन २०२५ च्या पावसाळयाकरिता १० कोटी वृक्ष लागवडीची मोहीम राबवावी. वन विभागाने इतर विभागांशी विचारविनिमय करुन तयार केलेल्या यावर्षीच्या उद्दिष्टांनुसार संबंधित सर्व विभागांनी कार्यवाही करावी. पुढील ३ वर्षामध्ये अधिक व्यापक प्रमाणात वृक्ष लागवड मोहीम राबविण्यात यावी व आवश्यक पूर्वतयारी करावी.	सर्व विभाग, वन विभाग (नोडल विभाग), वृक्ष लागवडीचे विभागनिहाय लक्ष्य (परिशिष्ट-अ).	तात्काळ
२.	वृक्ष लागवडीसाठी पुरेशा प्रमाणात जागा उपलब्ध असलेल्या ठिकाणांचा (Land Bank) शोध घेणे (महसूल विभाग, एमआयडीसी, साखर कारखाने, सुत गिरण्या इत्यादी).	सर्व विभागांनी आपल्या विभागांतर्गत वृक्ष लागवडीसाठी पर्याप्त जागांचा (Land Bank) शोध घेऊन वृक्ष लागवडीची मोहीम हाती घ्यावी.	वृक्ष लागवडीकरीता जागा उपलब्ध असलेले सर्व विभाग.	तात्काळ

३.	रोपांची उपलब्धतता तसेच त्या त्या भागांमधील लागवडक्षम स्थानिक प्रजातींची निवड करुन रोपांची निर्मिती करणे. ➢ मा.मंत्री (वने) महोदयांनी भौगोलिकदृष्ट्या लागवडीस योग्य असलेल्या स्थानिक प्रजाती विशेषत: कोकणातील सुरंगी सुगंधी फुलाचे झाड, वहाडोली जांभूळ, रायवळ आंबा इ. लागवड प्राधान्याने करण्याबाबत सूचित केले. ➢ सध्या वन विभागाकडे ९ महिने किंवा अधिक कालावधीची सुमारे १.८ कोटी रोपे आहेत. ➢ महसूल व वन विभागाच्या शासन निर्णय सावनि-२०१६/प्र.क्र.८० (भाग-२)/फ-११, दिनांक २५ जुलै २०१८ अन्वये प्रत्येक विभागाने त्यांच्या मंजूर बजेटमधून ०.५% निधी वृक्षारोपणासाठी खर्च करण्याची तरतूद आहे.	वेळ कमी असल्याने यंदाच्या मोहिमेसाठी इतर विभागांनी आपापल्या पातळीवर रोपांची खरेदी करावी. रोपांची खरेदी व देखभालीसाठी लागणारा निधीची उपलब्धता दि.२५ जुलै, २०१८ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार करावी. पुढील मोहिमांसाठी वन विभाग हे अन्य विभागांना आवश्यकतेनुसार रोपे उपलब्ध करून देईल. वृक्षारोपण प्रामुख्याने त्या त्या भागांमधील भौगोलिक परिस्थिती विचारात घेऊन त्या भागात वाढ होऊ शकणाऱ्या स्थानिक प्रजातींची प्राधान्याने लागवड करावी.	सर्व विभाग	तात्काळ
४.	रस्ता दुतर्फा वृक्ष लागवड करणेबाबत. ➢ मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदयांनी रस्ता दुतर्फा वृक्ष लागवड करतेवेळी भविष्यात होणारी वाढ व विस्तार विचारात घेऊन करणे आवश्यक असल्याचे, तसेच रेन ट्री सारखे परदेशी वृक्ष न लावण्याबाबत सूचित केले.	सार्वजनिक बांधकाम विभाग, ग्रामविकास विभाग, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ यांच्या अखत्यारित येणाऱ्या राज्य मार्ग, प्रमुख जिल्हा मार्ग आणि ग्रामीण मार्ग यांच्या दुतर्फा वृक्ष लागवडीची संपूर्ण जबाबदारी वन विभागाकडे सुपूर्द करण्याची कार्यवाही करावी. संबंधीत यंत्रणांनी यासाठी लागणारा निधी देखील वन विभागास उपलब्ध करून द्यावा. राष्ट्रीय महामार्ग	सार्वजनिक बांधकाम विभाग, ग्रामविकास विभाग, वन विभाग, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण (NHAI).	तात्काळ

		प्राधिकरणाने (NHAI) राष्ट्रीय महामार्गांच्या दुतर्फा वृक्ष लागवड करण्याबाबत केलेल्या तरतुदींची तातडीने अंमलबजावणी करावी. तसेच भविष्यातील रस्त्यांचे रुंदीकरण व मजबूतीकरण विचारात घेऊन वृक्ष लागवड करावी.		
५.	भौगोलिकदृष्ट्या कमी वन व वृक्षाच्छादन असलेल्या मराठवाड्यातील लातूर, बीड इ. जिल्ह्यांमध्ये सर्व विभागांनी विशेष मोहीम राबवून वृक्ष लागवड करण्याबाबत.	वन विभाग तसेच जिल्हाधिकारी आणि मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी भौगोलिकदृष्ट्या कमी वन व वृक्षाच्छादन (१० टक्क्यांपेक्षा कमी) असलेल्या जिल्ह्यांमध्ये वृक्ष लागवडीची विशेष मोहीम राबवावी.	वन विभाग, महसूल विभाग, ग्रामविकास विभाग व संबंधीत जिल्ह्यातील सर्व विभाग.	तात्काळ
६.	पर्यायी वनीकरणासाठी उपलब्ध करुन देण्यात आलेल्या जागेवर (Compensatory Afforestation Land) वृक्ष लागवड करुन वृक्षाच्छादनात वाढ करणे.	बऱ्याच मोठ्या प्रमाणात पर्यायी वनीकरणाची जागा उपलब्ध असून अशा जागांवर विशेष मोहीम राबवून कॅम्पा निधीमधून वृक्ष लागवड करण्यात यावी.	वन विभाग	तात्काळ
७.	कार्बन उत्सर्जन प्रक्रियेत जास्त वाटा असलेल्या प्रत्येक विभागाने कार्बन फूटप्रिंट तयार करुन कार्बन न्यूट्रलायझेशनसाठी प्रयत्न करणे.	उद्योग विभागांतर्गत एमआयडीसी मार्फत तसेच इतर संबंधीत विभागांनी त्यांची कार्बन फूटप्रिंट तयार करुन कार्बन न्यूट्रलायझेशनसाठी वृक्ष लागवडीची विशेष मोहीम राबवावी.	उद्योग विभाग, ऊर्जा विभाग, परिवहन विभाग व इतर संबंधीत विभाग.	तात्काळ
८.	लागवडीकरिता रोपांची निवड करणे.	वृक्ष लागवडीसाठी सुदृढ व सशक्त रोपांची निवड करावी. खाजगी रोपवाटिकांमधून रोपे खरेदी करताना शक्यतो दीड ते दोन वर्षांची दर्जेदार रोपे खरेदी करुन लागवड करावी.	सर्व विभाग	तात्काळ

९.	वृक्ष लागवडीची मोहीमेत पारदर्शकता आणणे.	वृक्षलागवडीचे जिओ-टॅगिंग (spatial tagging) करावे आणि AI आधारित मोबाईल ॲप वापर करुन संनियंत्रण यंत्रणा बळकट करावी व योग्य डेटाबेस ठेऊन मोहीम संपूर्णपणे पारदर्शकरित्या राबवावी.	सर्व विभाग	तात्काळ
१०.	बांबू अभियानाला प्राधान्य देणे.	बांबू लागवड पर्यावरणीय व आर्थिकदृष्ट्या महत्त्वाचे असून, याची अंमलबजावणी प्रभावीपणे होण्यासाठी सर्व विभागांनी आणि जिल्हा यंत्रणांनी सक्रिय सहभाग घेऊन राज्यात मिशन मोडवर बांबू लागवड करावी.	सर्व विभाग, महामंडळे, प्राधिकरणे व जिल्हा यंत्रणा.	तात्काळ
११.	बांबू वृक्ष कुंपणांचा (Tree Guards) वापर करणे.	महाराष्ट्र बांबू विकास महामंडळाकडून तयार करण्यात आलेल्या पर्यावरणपूरक बांबू वृक्ष कुंपणांचा (Tree Guards) वृक्षसंवर्धनासाठी उपयोग करण्यास प्रोत्साहन द्यावे (विशेषत: महापालिकांच्या कार्यक्षेत्रात).	सर्व विभाग	तात्काळ
१२.	प्रामुख्याने गडचिरोली सारख्या जिल्ह्यामध्ये मायनिंगखाली जाणारे वनक्षेत्र विचारात घेऊन उच्च क्षमतेच्या नवीन रोपवाटिकांची निर्मिती करणे.	गुणवत्तापूर्ण रोपांची निर्मिती करण्यासाठी अत्याधुनिक रोपवाटिकांची निर्मिती करावी. तसेच खाजगी क्षेत्रातील रोपवाटिकांमध्ये देखील दर्जेदार रोपांची निर्मिती करण्यावर भर द्यावा. गडचिरोली जिल्ह्यात राजमुंद्रीच्या धर्तीवर नवीन रोपवाटिकांची निर्मिती खाजगी यंत्रणा/मायनिंग कंपनी यांच्या मदतीने करुन पुढील काळात अवनत झालेल्या उपलब्ध क्षेत्रावर १	वन विभाग	तात्काळ

		कोटी वृक्ष लागवड करण्याचे उद्दिष्ट गाठावे.		
१३.	वृक्ष लागवड मोहीमेसाठी जन सहभाग घेणे.	वृक्षलागवड मोहीम मिशन मोडवर राबविण्यात यावी, त्यामध्ये जास्तीत जास्त सामुदायिक सहभाग सुनिश्चित करावा. यामध्ये स्थानिक नागरिक, ग्रामस्थ, स्वयंसेवी संस्था (NGOs), शैक्षणिक संस्था, धार्मिक संस्था आणि इतर भागीदारांचा सक्रीय सहभाग घ्यावा. ही मोहीम केवळ शासकीय उपक्रम न ठेवता जनआंदोलनाच्या स्वरूपात घेण्यात यावी. मोहीमेकरिता CSR निधी प्राप्त करावा. मा.पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी सुरु केलेल्या "एक पेड माँ के नाम" या मोहीमेमध्ये व्यापक सहभाग घ्यावा.	सर्व विभाग	तात्काळ
१४.	कॅम्पा अंतर्गत उपलब्ध असलेला निधीचा वृक्ष लागवडीकरिता वापर करण्याबाबत.	कॅम्पा कायद्यातील प्रावधाने तसेच केंद्र सरकारच्या कॅम्पाविषयक मार्गदर्शक सूचनांच्या अधिन राहून कॅम्पा निधीचा सक्रियरीत्या वृक्ष लागवडीसाठी वापर करावा.	वन विभाग	तात्काळ
१५.	अभिसरण योजनेच्या अंमलबजावणीबाबत. ➢ मा. राज्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांनी अभिसरणांतर्गत केलेल्या कामांबाबत समाधान व्यक्त केले. तसेच सदर योजनेच्या माध्यमातून वृक्ष लागवडीसाठी कुशल निधी कमी पडत असल्यास कॅम्पा निधीचा वापर करण्याबाबतची तपासणी करण्याचे सुचवले.	वृक्ष लागवडीसाठी ग्रामसभेचा ठराव, छाननी समितीची मंजुरी व वर्ककोड देण्याची कार्यवाही संबंधीत जिल्हाधिकारी व त्यांच्या अधिनस्त यंत्रणेने तातडीने करावी. सचिव, रोहयो यांनी सुचविल्यानुसार पुढील कार्यवाही करावी. अभिसरण योजना प्रभावीपणे राबविण्याकरिता योजनेच्या शासन निर्णयात काही	रोहयो विभाग आणि सर्व जिल्हाधिकारी	तात्काळ

➤ प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य यांनी अभिसरण योजनेची एक वर्षाच्या अंमलबजावणीनंतर निदर्शनास आलेल्या समस्या व अडचणींचा उल्लेख करुन अभिसरण योजनेमध्ये काही बदल आवश्यक असल्याचे नमूद केले. ➤ सचिव, रोहयो यांनी अभिसरण योजनेच्या समस्यांबाबत खालील प्रमाणे भाष्य केले.- १) मागील वर्षी सन २०२४-२५ करिता १६ कोटी मनुष्यदिनाची निर्मिती झाली होती. २) त्यामुळे अभिसरणांतर्गत वृक्ष लागवड व रोपवाटिकांसाठी आवश्यक असलेले मजुर उपलब्ध होऊ शकतील. ३) ज्या भागांमध्ये मजूर वन विभागाच्या कामास जाण्यास अनुत्सुक असल्यास अशा ठिकाणी ग्राम रोजगार सेवकाच्या मार्फत मजुरांचे एकत्रिकरण (Mobilise) करता येईल. ४) ग्राम रोजगार सेवक नसलेल्या ठिकाणी मजुरांची उपस्थिती नोंदवण्यासाठी लॉगिन क्रेडेंशियल वन विभागास उपलब्ध करुन देता येतील. ५) कुशल कामांचा प्रलंबित निधी प्राधान्याने वितरीत करण्याबाबत कार्यवाही करण्याचे तसेच ही योजना	सुधारणा आवश्यक असल्यास रोहयो विभागाशी विचारविमर्श करुन तसे वन विभाग प्रस्तावित करेल.		

	पूर्णपणे कार्यान्वित होण्याकरीता योग्य समन्वय आणि कामांचे नियोजन जिल्हास्तरावर वेळेत करणे आवश्यक आहे.			
१६.	CFR (Community Forest Resource) क्षेत्रावर वृक्ष लागवड करणे.	CFR क्षेत्राकरिता प्राधान्याने CFR व्यवस्थापन आराखडे तयार करावे व ते वन विभागाच्या कार्य आयोजनामध्ये समावेश करावे. त्यानंतर कार्य आयोजनातील नियोजनानुसार CFR क्षेत्रात वृक्ष लागवड करावी.	आदिवासी विभाग व वन विभाग	तात्काळ
१७.	सदर मोहीमेसाठी नोडल अधिकारी नियुक्ती.	सदर मोहीमेसाठी नोडल अधिकारी म्हणून अपर मुख्य सचिव (वने) राहतील.	वन विभाग	तात्काळ
१८.	योजनेचे संनियंत्रण.	मोहीमेचे नियोजन, अंमलबजावणी करणे, रोपलागवडीची माहिती अद्ययावत करणे आणि संनियंत्रण करण्यासाठी सर्व विभागांनी नोडल अधिकाऱ्याची नियुक्ती करुन वन विभागास तात्काळ अवगत करावे.	सर्व विभाग	तात्काळ

बैठकीच्या अंती सर्व उपस्थितांचे आभार मानून बैठक संपन्न झाल्याचे घोषित करण्यात आले.

****

(परिशिष्ट-अ)

वृक्ष लागवडीचे विभागनिहाय लक्ष्य

विभाग	लक्ष्य	विभाग	लक्ष्य
रेशीम विभाग (७५०० acre x ५५००)	४ कोटी	महसुल विभाग	५ लक्ष
वन (एफडीसीएम, बांबू बोर्डसह) (२०००० Ha.)	२ कोटी	उद्योग विभाग	५ लक्ष
कृषी / फलोत्पादन (५०००० Ha. x २००)	१ कोटी	गृह विभाग	५ लक्ष
ग्रामीण विकास विभाग	१ कोटी	उच्च आणि तंत्रशिक्षण विभाग	५ लक्ष
नगरविकास विभाग	१ कोटी	जलसंधारण विभाग	५ लक्ष
"एक पेड माँ के नाम- २.०"	५० लक्ष"	सहकार, विपणन आणि वस्त्रोद्योग विभाग	४ लक्ष
महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ	२० लक्ष	सार्वजनिक आरोग्य विभाग	३ लक्ष
राष्ट्रीय महामार्ग	२० लक्ष	ऊर्जा विभाग	३ लक्ष
शालेय शिक्षण विभाग	२० लक्ष	आदिवासी विकास विभाग	३ लक्ष
बांधकाम विभाग	१५ लक्ष	पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय, मत्स्यव्यवसाय विभाग	२ लक्ष
रेल्वे विभाग	२० लक्ष	महिला आणि बाल कल्याण विभाग	२ लक्ष
जलसंपदा विभाग	५ लक्ष	वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग	२ लक्ष
डिफेन्स विभाग	५ लक्ष	पर्यटन विभाग	१ लक्ष

8/12/25, 4:11 PM

"हरित महाराष्ट्र, समृद्ध महाराष्ट्र" मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करणेबाबत.

Reply all | Delete Junk | ...

"हरित महाराष्ट्र, समृद्ध महाराष्ट्र" मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करिता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करणेबाबत.

Desk vane eleven <deskf11.rev-mh@mah.gov.in>
Tue 8/12/2025 3:57 PM

Reply all |

To: Dr.Ramaswami N.; Shri.Pravin Darade; Anshu Sinha; Vandana Krishna; B.Venugopal Reddy, A.C.S.; Dr. P. Anbalagan; Abha Shukla; Dheeraj Kumar; egssec-mh <egssec-mh@gov.in>; MANISHA PATANKAR-MHAISKAR; TRIBAL DEVELOPMENT DEPARTMENT; SEC PHD; Shri.Virendra Singh; Rajesh Kumar; Milind Mhaiskar; Shri Eknath Dawale; Shri. Atul Patne; Shri Aseem Gupta; Dr. Govinda Raj; GANESH PATIL; Dr. Anoop Kumar Yadav; Dr. I. S. CHAHAL; gm <gm@cr.railnet.gov.in>; ronagpur <ronagpur@nhai.org>; romumbai <romumbai@nhai.org>; vcmd <vcmd@msrdc.in>; vimalsharma997 <vimalsharma997@gmail.com>; Vikas Chandra Rastogi; romum-morth <romum-morth@gov.in>; dosmaha <dos.maha@gmail.com>; romorthmumbai <romorthmumbai@gmail.com>; cenhmaharashtra <cenhmaharashtra@gmail.com>

Cc: pccfhoffngp <pccfhoffngp@mahaforest.gov.in>; apccfbpd <apccfbpcl@gmail.com>

Inbox

हरित भारत अभियान अंतर्ग...
610 KB

Show all 1 attachments (610 KB) · Download

आपला,

प्रताप सातपुते,
कार्यासन अधिकारी, फ-११
महसूल व वन विभाग
मंत्रालय, मुंबई-३२
दूरध्वनी - ०२२ २२७९४३२४

D.S. C(ordn)

12/8

अ.स (प्रशा)
श्र.से.यो(NSS)

13/8

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग, दालन क्र. ४६० (विस्तार), ४ था मजला,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२
दूरध्वनी क्र. २२७९४३२४ ०२२
Email ID : deskf11.rev-mh@gov.in

क्रमांक:- सावमि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११

दिनांक:- ११ ऑगस्ट, २०२५

विषय:- "हरित महाराष्ट्र, समृद्ध महाराष्ट्र" मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करीता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करणेबाबत.

संदर्भ:- १. शासनाचे पत्र क्र.सावमि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११, दि.११.०६.२०२५ (इतिवृत्त)
२. महसूल व वन विभाग, शासन निर्णय क्र.सावमि/प्र.क्र.२८/फ-११, दि.११.०६.२०२५

मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी दि.०४.०६.२०२५ रोजीच्या बैठकीत "हरित महाराष्ट्र, समृद्ध महाराष्ट्र" या मोहिमेंतर्गत सन २०२५ करीता राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवड करण्याचे निर्देशीत केले होते. त्याअनुषंगाने बैठकीचे इतिवृत्त आवश्यक कार्यवाहीसाठी आपणाकडे संदर्भाधीन दि.११.०६.२०२५ रोजीच्या पत्रान्वये पाठविण्यात आले होते. यासंदर्भात शासन निर्णय दि.११.०६.२०२५ अन्वये १० कोटी वृक्ष लागवडीचे विभागनिहाय उद्दिष्टांचे वाटप करण्यात आले होते. तसेच त्याअनुषंगाने जिल्हानिहाय उद्दिष्टांचे वाटप करण्याचे व मोहिमेकरीता विभागाच्या नोडल अधिकाऱ्यांची नियुक्ती करण्याबाबत सर्व संबंधित विभागांच्या अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव यांना सूचित करण्यात आले होते.

"हरित महाराष्ट्र, समृद्ध महाराष्ट्र" मोहिमेंतर्गत १० कोटी वृक्ष लागवडीच्या अनुषंगाने दि.०६.०८.२०२५ पर्यंत १,४२,८५,८४५ इतक्या वृक्ष लागवडीची नोंद वन विभागाच्या पोर्टल झाली असून त्याची टक्केवारी केवळ १२.३३ टक्के आहे (प्रत संलग्न). राज्यात १० कोटी वृक्ष लागवडीचे उद्दिष्ट ३० सप्टेंबर पर्यंत पुर्ण होणे आवश्यक असून त्यास आता केवळ दीड महिन्यांचा कालावधी शिल्लक आहे. त्यामुळे, सदरचे उद्दिष्ट साध्य करण्याकरीता सदर मोहिम अधिक प्रभावीपणे मिशन मोडवर राबविणे अत्यंत गरजेचे आहे.

यासंदर्भात लवकरच सदर माहिमेचा आढावा मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांच्याकडून व तद्नंतर मा.मुख्यमंत्री महोदयांकडून घेण्यात येणार आहे. सबब, आपल्या विभागाच्या स्तरावर वृक्ष लागवड मोहिमाचा आढावा तातडीने घेऊन, विभागाचे उद्दिष्ट पुर्ण होण्याकरीता आवश्यक दिशानिर्देश सर्व संबंधित अधिकाऱ्यांना द्यावेत. तसेच वृक्ष लागवडीची माहिती वन विभागाच्या अमृतवृक्ष मोबाईल ॲप अद्यावत करण्याबाबत देखील सूचित करावे, ही विनंती.

(मिलिंद म्हैसकर)
अपर मुख्य सचिव (वने)

प्रति,

१. अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,
रेशीम लागवड (वस्त्रोद्योग विभाग), कृषी व फलोत्पादन विभाग, ग्रामविकास विभाग, नगरविकास विभाग, शालेय शिक्षण विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, जलसंपदा विभाग, महसूल विभाग.

उद्योग विभाग, गृह विभाग, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मृद व जलसंधारण विभाग, सहकार, पणन आणि वस्त्रोद्योग विभाग, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, उर्जा विभाग, आदिवासी विकास विभाग, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय, मत्स्यव्यवसाय विभाग, महिला व बाल कल्याण विभाग, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग, पर्यटन विभाग.

२. उपाध्यक्ष तथा व्यवस्थापिक संचालक, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, मुंबई.
३. प्रादेशिक अधिकारी, राष्ट्रीय महामार्ग (सा.बां.), रस्ते परिवहन व राजमार्ग मंत्रालय, नवी मुंबई.
४. प्रादेशिक अधिकारी, भारतीय राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण, मुंबई/नागपूर.
५. मुख्य अभियंता पर्यावरण व गृहव्यवस्थापन, मध्य रेल्वे/पश्चिम रेल्वे/दक्षिण पुर्व मध्य रेल्वे.
६. श्री.विमल शर्मा, कर्नल क्यू वर्क्स-२, हेड क्वार्टर, साऊथरन कमांड, पुणे.

प्रत-

१. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख),महाराष्ट्र राज्य,नागपूर.
२. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), नागपूर.